

Det var en gång...



*Ruth Andersson
berättade och
Cecilia Pärn
skrev*

Alla vi som besökt Lurö har säkert någon gång vandrat stigen förbi den gamla skolan som idag är fritidsbostad. I början av 1900-talet fanns det många bofasta barn på ön och 1916 fick man en egen skola. Efterhand minskade dock elevunderlaget.

Ruth Andersson, fru till fd fyrvaktaren Valter Andersson har vuxit upp på ön och var en av de sista eleverna i den lilla Luröskolan. Tillsammans med Ragnar Lurén och Roland Jansson gick Ruth sina första tre skolår där 1934-37. Ragnar och Roland var ett år äldre, så egentligen var Ruth ensam i sin klass. Efter skolavslutningen 1937 stängdes skolan.

Ruths fröken –Ester Karlsson- kom ut till Lurö under terminerna och bodde då i skolans lilla kök och kammare intill skolsalen. Huset hade varken rinnande vatten eller avlopp. En modernitet fanns dock; telefonen! Den sattes in av Ester Karlssons företrädare i början av 30-talet.

Ruth tyckte om sin fröken och säger också att hon tyckte hon hade så fina kläder. Fröken bar ofta kjol och blus.

Barnen undervisades i skrivning, läsning, hembygds-kunskap, räkning, kristendom, geografi och naturlära. Att gå ut och titta på naturen var ännu inte uppfunnet, utan man lärde sig från planscher.

...en skola på Lurö

På rasterna lekte barnen tafatt och var mycket nere vid stranden. På en klippa till vänster om nuvarande bryggan satt de vid fint väder och åt sina medhavda smörgåsar och saft. När rasten var slut kom fröken ut och klappade i händerna; någon ringklocka fanns inte.

På den tiden bodde det fortfarande många på Lurö. En moster till Ragnar Lurén bodde på Ormedalen. Det stora gula huset på Bruket fanns inte men i det lilla gula trähuset bodde flera generationer Lurén och på gårdarna vid Basteviken många generationer både hos Janssons och Örnvalds. Men tyvärr fanns inte tillräckligt många barn för att skolan skulle få finnas kvar.

Från fjärde klass kom Ruth till Säffle i en stor skola med 20-30 barn. Hon blev aldrig mobbad, men kunde till en början inte de nya kamraternas lekar; hoppa hage, spela brännboll och påta kula. Det hade man inte lekt på Lurö, men hon lärde sig snabbt. Roligt! Och ännu roligare var att skolan hade en nybyggd gymnastiksal med ribbstolar och allt. Ute på Lurö hade man stått mellan bänkraderna i skolsalen och gjort Armar uppåt sträck!

Undervisningen på Lurö hade tydligen varit bra. Ruth hängde med i alla ämnen utom möjligen räkning som var lite svårt till att börja med.

När den lilla skolan på Lurö lades ner fick barnen redan från första klass gå i skola antingen i Säffle eller Lidköping och precis som Ruth bo inackorderade

***PS: För Dig som vill veta mer om livet på ön finns boken
Lurö – ön i Vänerens mitt med text av Ruth Andersson
och teckningar av dottern Kicki Rask***



Vad Lurö betyder för mig

När jag växte upp, hade vi hemma en affisch med en klassisk reklambild av två gubbar, som dricker öl, uppsatt på köksväggen. " Du Perikles, när smakar en Tuborg bäst?" frågar den ene. Den andre svarar: "Varje gång!" (Fritt översatt från danska) --- Så är det med Lurö för mig. När är det bäst att komma till Lurö? Varje gång!

Mina besök på Lurö har ibland varit endast något enstaka per år och ibland betydligt fler, men med åren har de blivit rätt många. Jag kan lätt plocka fram bilder ur minnet och återuppleva, hur det känns att t.ex.

- stå ute och skrapa skinn i det bleka solljuset en stilla decemberdag
 - sitta på dasset och se månskenet glittra i vattnet i viken utanför
 - en klar och solig höstdag plocka nypon, som det sedan blir soppa och marmelad av
 - stå på en klippställning i sjön och borsta tändarna och att med blicken uppåt upptäcka slöjor av norrsken, som fladdrar på himlen
 - ligga på rygg i ett hölass och blicka upp på himlen mellan trädskronorna, medan vi skumpar hem till Stenstaka efter traktorn
- Arbetshelgerna vår och höst på Lurö vill jag gärna vara med på, och jag har ofta haft med något av mina barnbarn då. Det är härligt med gemenskapen i det praktiska arbetet och middagen som avslutning på kvällen. Gissa om man sover gott då?!

I somras tillbringade jag en semestervecka på Lurö. När mitt barnbarn Sofie 5 år då fick höra talas om den rikliga förekomsten av grodor (särskilt de många små grodbarnen, som hoppade kors och tvärs, var man gick) blev hennes längtan till Lurö stor. Sofie älskar grodor och även paddor visade det sig senare. En helg i slutet av augusti åkte vi nämligen till paradiset, Sofie och jag. Vi bodde i Drängstugan och redan fredag kväll bekantade sig Sofie med en padda, som faktiskt kunde prata. Hela lördagen var Sofie sysselsatt med grodorna. Hon fångade grodor och släppte grodor, räknade, pratade med, klappade, matade, pussade och nattade grodor. Tupparna med sina hönor spankulerade omkring och lade sig en stund ibland. Sofie hade faktiskt ögon och öron för tupparna och hönorna också. På söndagen var hon nog ganska "mätt" på grodor och kunde ägna sig åt annat - bl a att plocka svarta hallon, d v s björnbär. Med sig hem fick Sofie två egenhändigt plockade ägg och liten burk med björnbärssylt, som nog påminde om några intensiva och samtidigt rofyllda och på många sätt händelserika dagar på Lurö.



Text: Ulla Lindmark



Det var en gång ett pumphus på Lurö...

Text: Ruth Andersson

De små åkertegarna vid Lurögårdarna har varit odlade i flera århundraden. Störst var nog den odlade arealen under första hälften av 1900-talet, då man gjorde en del nyodlingar.

Trots invallningar blev vissa områden vid högt vattenstånd översvämmade. De båda ägarna av Lurögårdarna vid 1920-talets början var Karl Jansson och Axel Johansson. De hade hört talas om att man på en del gårdar på Kållandsö hade installerat pumpverk. De åkte över till gården Stohagen på ett "studiebesök" och beslöt sig för att beställa ett pumpverk av smeden Ek som konstruerat och tillverkat flera sådana. Detta levererades i sektioner som monterades upp vid stordiket som rann ut i Marn och ett hus byggdes över anläggningen.

En tändkulemotor med ett sinnrikt kylsystem ställdes på plats. Den kunde sedan med hjälp av kraftiga remmar mellan motorn och pumpverket dra runt de tunga skovlarna. Det visade sig vara mycket effektivt, och vattnet forsade ner i en ränna och vidare ut i Marn. Vid högt vattenstånd måste det pumpas dygnet runt och det hela krävde ständig passning.

Pumpverket var i bruk ända till 1950-talet, då man började lägga ned jordbruken. Alla av den äldre generationen Luröbor har hört tuffande från motorn i pumphuset och sett vattnet forsa ut genom rännan. För barnen på hemväg från skolan var det spännande att stanna till vid pumphuset och se hur en och annan gädda som letat sig in i stordiket fick en våldsamt färd tillbaka ut i Marn!

"Tiderna förändras" heter det ju och detta gäller i högsta grad även Lurö. Du som vandrar över ön på 2000-talet – Stanna till vid pumphuset och begrunda tidigare generationer Luröbors slit och möda för att kunna hålla sina åkertegar odlingsbara.

Glädjande nog har pumphuset år 2001 reparerats. Tändkulemotor har köpts in och kanske man än en gång kan få höra tuffandet från pumphuset och få se pumpverket med sina skovlar i rörelse...

KALLELSE TILL ÅRSSTÄMMA!!!

Så var det dags igen för den årliga begivenheten; **Luröskärgårdens Natur- och Kulturförening håller årsstämma och inbjuder även till arbetshelg i samband med detta.**

VAR? På Stenstaka, Lurö, förstås

NÄR? **Lördag - Söndag den 27 – 28 april 2002 pågår arbetshelgen, och själva årsstämman går som vanligt av stapeln lördag eftermiddag** följt av gemensam middag och gemytlig samvaro.

VAD? som avhandlas på årsstämman är förutom sedvanlig formalia såsom styrelsens årsberättelse och ekonomiska redovisning, val av ordförande, en styrelseledamot och en suppleant, revisorer och valberedning övriga frågor som Du medlem vill ta upp till diskussion.

Själva arbetshelgen är inte detaljplanerad men kommer sannolikt att kretsa kring pumphus, stängsel, strandstädning, återuppförande av Kickis vindvisare mm, naturligtvis beroende på antalet deltagare.

HUR? **Båt avgår från Ekenäs och Spiken lördg kl 9.30 med återresa söndag kl 15.00.** För planering av logiplatser och båtskjuts anmäler Du Ditt deltagande till Sune/Marianne **senast den 19 april.** Medtag lakan om Du övernattar, samt matsäck för hela helgen utom middag på Lördag kväll; föreningen bjuder!.

VEM? Valberedningen består av Kicki Rask, Lidköping, George Küntze, Karlstad och Marianne Westerberg, Lurö. Frågor kring årsmötet mm kan även dryftas med ordf Hasse Kongbäck, tfn 0510-105 77

Varmt välkommen!

Styrelsen



Ordföranden har ordet:

Inför 2002. Några tankar och upplevelser i marstid med Lurö på lite avstånd.

Lagom är väl något man inte direkt strävar emot. Men när det gäller vattenståndet i Vänern skulle lagom passa bäst dvs. 70-80 cm över sjökortsdjup. Pendeln svänger och det blir aldrig lagom. För ett år sedan hade vattnet efter att ha legat 187 cm över sjökortsdjup börjat sjunka något så att i början av båtsäsongen blev man lite bortskämd och kunde snedda och ta en och annan genväg. Nivån sjönk stadigt och plötsligt fanns det för lite vatten över grynnor och vid våra bryggor. I januari i år låg sjön endast 20 cm över sjökortsdjup. Man kan undra vad som händer med nivån med en mager vårfloed och torrt väder i april och maj. Nästan två meters nivåskillnad under ett år. Egentligen en normal fluktuation innan sjön reglerades, men vi har ju inrättat oss efter nivån lagom.



I skrivande stund är det den sextonde mars. För drygt två veckor sedan slog vintern till på Kållandsö och gav mellan 25 och 30 cm snö och det blev till att skotta för andra gången denna "vinter". Det blev en gång förra året om jag minns rätt.

Forts nästa sida

Under en av de få dagar snön låg kvar fick jag uppleva en ny dimension av mina Vänerupplevelser; skärgårdsvinter med öppet vatten. Vi gick ut från Spiken i snöfall och grövre sjö än väntat. Jag, Lars Gustavsson, som gör en film om Vänern och Kjell Gustavsson, spikenfiskare. Kjell plottar in kursen och slår på autopiloten utanför Läckö. Kurs Djurö ca 20 km nordost i diset. Gisseln dyker upp efter tre kvart och vi beslutar oss för att gå till Malbergshamn. Där möter oss Djurö fyr i snödrev och berg och träd insvepta i ett tjockt snötäcke. Vattnet är mörkt svart och hotande, himlen blygrå och klipporna där vågorna kommit åt helt svarta. Vilken känsla! Jag känner igen detta. Lofoten! Efter tre resor till Lofoten i november och mars har man präglats. Precis samma känsla, det är bara en späckhuggarfena som fattas. Tänk att få uppleva detta mitt inne i landet. Kronan på verket blir en havsörn, som med tunga vingslag flyger ner mot Långön. I skymningen är vi tillbaks i hamnen stängandes med isflak. En vinterupplevelse rikare och med tre havsörnar på näthinnan, vi såg nämligen två till i Ekens skärgård.

Igår blev det rekordtidig sjösättning. Trollingsbåtarna har varit igång en dryg vecka så att isen är borta vid rampen. Båda motorena startade villigt. Jag åker vis av erfarenheten inte ut utan hjälpmotor. Bitande kallt men fin eftermiddagssol. Jag kör sakta ut och bryter mig igenom ett tunt istäcke och går ut mot Svarten. Norrut ligger Lurö och lockar. Första vårbesöket på Lurö är alltid lika spännande. Jag vänder och följer sakta Läcköleden. Knipflock efter knipflock lyfter störda i parningsleken. Efter att ha legat en stund intill vassen vid Stora Eken dyker den upp igen; havsörnen. Attackerad av trutar och kanske med ett byte i sikte flyger den fram och åter vid Läcköfyren. Örnen försvinner bakom skogskanten och jag går hemåt. Nu ligger våren och ännu en ny Lurösommar framför oss.

Hans

Sommar i drängstugan??

Du som är sugen på att berika Din semester med en liten insats i föreningsarbetet kan boka in Dig i Drängstugan på Stenstaka. Du deltar i allehanda små göromål såsom jakt på förrymda kor, målar ett fönster eller två, slår gräs under elstängslen eller kalkar toaletter, och får på köpet njuta av Lurösommar med bad och solvarma klippor.

Nåt för Dig? Boka hos Sune och Marianne, tfn 0533-290 12

Varför finns det inga skator på Lurö?



Text Claes-Göran Ahlgren

Sedan drygt tio år tillbaka har jag varje sommar antecknat alla fågelarter som jag har sett under min Lurösemester – oftast de två första veckorna efter midsommar. Jag börjar nu få en ganska bra överblick över fågellivet och funderar då och då på varför vissa arter ej finns på Lurö. En frågeställning är – varför finns det inga skator på Lurö? Lämpliga biotoper finns men något tycks fattas. I somras läste jag lite i Hans Kongbäck's och Alf Olssons intressanta fågelinventering av Lurö med omnejd från 1960-talet. Om jag inte missminner mig så häckade skatan med något par på Lurö men de försvann i början på 1970-talet då nästan allt åretruntboende hade upphört. Ragnar Lurén bekräftade att skatorna försvann från Bruket i början på 1970-talet.

Varför försvann skatorna från Lurö? Skatan är en mycket utpräglad stannfågel och tycks vara mycket beroende av mänsklig aktiviteter (t.ex. tillgång till matavfall) och tycks inte klara sig utan människan under vintern. Skatan är ett bra exempel på en fågelart som trivs och behöver oss människor för att klara sig. Gråsparv och pilfink är två andra arter som trivs ihop med oss människor och de finns inte heller på Lurö.

En annan fundering jag har – varför minskar fiskgjusen i Luröskärgården. Jag kommer än idag ihåg när jag klättrade och ringmärkte nästan alla kullar i Lurö-, Eskilsätters- och Millesviks skärgårdar under åren 1975-1986. Antalet häckningar var då drygt dubbelt så många som idag. Vad beror minskningen på? Fler turister? Knappast inte! Jag diskuterade detta med Ragnar i somras och han bekräftade det jag misstänkte. Vattnet har blivit klarare under senare år (ökat siktdjup) vilket innebär att fiskgjusarnas föda (gädda, braxen, björkna, m.m.) står djupare i vattnet och kan därför inte fångas lika lätt som tidigare. Resultatet blir att gjusarna får färre ungar och minskar i antal och eventuellt flyttar till bättre fiskeområden.

En del fågelarter finns över hela ön medan andra bara finns på några få platser, ibland nästan exakt på samma plats år efter år. En art som kräver en mycket speciell biotop är skäggmesen (täta bladvassområden). Jag kommer än idag ihåg när jag första gången upptäckte två skäggmesar vid Skolan sommaren 1991. Vilken glädje! Därefter har jag sett skäggmesar under nästan alla mina sommarsemestrar på Lurö. När vassen nu är i avtagande så undrar jag – kommer skäggmesarna att ha någon framtid på Lurö?